

Agrimondiaal



Samen sterk in agrarisch werk

november 2015



FrieslandCampina en Agriterra samen verder

De gezamenlijke doelen van Agriterra en FrieslandCampina versterken elkaars activiteiten. Alle reden om voor een nieuwe samenwerkingsperiode te tekenen.

Lees verder op blz.

3

Nederlandse landbouw als voorbeeld op Vietnamese TV

Vietnam is onder de indruk van de Nederlandse landbouw. Daarom kwam een filmploeg naar Nederland om de Vietnamese boeren meer te leren over onze landbouwmodellen en -onderwerpen. "Deze documentaire vergroot het bereik van de Nederlandse agrarische sector en Agriterra's werk."

Lees verder op blz.

2



Rwandese aardappelknol snakt naar kalk

LTO-lid Jeanet Dekker is jaloers op de Rwandese grond. "Met een klein beetje bemesten is de grond prima om aardappelen op te telen."

Lees verder op blz.

5



Crowdfunding voor boeren

Woensdag 4 november lanceerden ABN AMRO en Agriterra het eerste crowdfundingplatform voor boeren in ontwikkelingslanden.

Lees verder op blz.

5



Betere traceerbaarheid en boekhouding bij koffiecoöperatie Permata Gayo

In juni 2015 ondernamen Gerard Gosselink (CSV COVAS) en Herman Rutten (Vitelia voeders) een adviesreis naar Aceh, Indonesië. De coöperatie Permata Gayo, wat 'Juwelen van Gayo' betekent, is in 2006 opgericht en heeft momenteel ongeveer 1800 koffieboeren als leden in de regio Bener Meriah. De adviesopdracht spitste zich toe op de traceerbaarheid van de koffiebonen en de administratieve afhandeling ervan.



Gerard Gosselink in het magazijn van Permata Gayo.

Permata Gayo levert sinds vijf jaar koffiebonen onder het Fairtrade keurmerk. Hiervoor ontvangt de coöperatie een premie. Deze premiegelden worden besteed aan projecten die leiden tot teeltverbetering en daardoor een hoger inkomen voor de boeren die lid zijn. Voorbeelden van projecten zijn verbetering van bemesting en plantageonderhoud, maar ook een betere traceerbaarheid van de koffiebonen en administratie. Indonesië is na Brazilië en Vietnam het derde land ter wereld in grootte van koffieproductie en -export. De hooglanden van Gayo zijn nog altijd een van de belangrijkste productiegebieden van premium Arabica koffie. Vrijwel iedereen verbouwt koffie. De plantages zijn allemaal

kleinschalig – 1 tot 3 hectare per boer – en vrijwel alle werkzaamheden in het verwerkingsproces van rode koffiebonen tot groene koffiebonen gebeuren handmatig. "Koffie is onderdeel van ons leven, en daar hoort vooral smaak en geur bij. En dat blijft mensenwerk", aldus medewerkers van de coöperatie.

Traceerbaarheid

Voor Permata Gayo en het certificatieproces is het van cruciaal belang om te weten welke koffiebonen (cherries) tot een exportpartij van groene koffiebonen gaan behoren. Het bestaande administratieve proces met formulieren dat al was opgezet, is verder verfijnd. Gosselink en

Rutten adviseerden om een 'uniek nummer' te gebruiken en dat consequent door te voeren en te gebruiken op alle nodige formulieren. Verbeteringen zijn lastig aan te brengen, maar als de leden zien wat een verandering zoal teweeg brengt, dan worden ze enthousiast en gaan ze ermee aan de slag.

Gosselink en Rutten selecteerden een softwarepakket waar Permata Gayo de traceerbaarheid en administratie mee kan bijhouden. Inmiddels heeft Permata Gayo deze software geïmplementeerd. Dit zal de beheersbaarheid van gegevens en de informatievoorziening bij de koffiecoöperatie sterk verbeteren.

COLOFON

Agrimondiaal is een uitgave van Agriterra en verschijnt als bijlage in de landelijke uitgave van Nieuwe Oogst.

Internet: www.agriterra.org
E-mail: communicatie@agriterra.org

Concept: Agriterra
Realisatie: Opraappers
Communicatie b.v.

Fotografie: Agriterra
Eindredactie: Agriterra
Vormgeving: Content Innovators
Druk: Nieuwsdruk Nederland

Met medewerking van: Robert Sillevius, Susan van der Riet en Esther Solf

Overname is toegestaan na toestemming van Agriterra en onder vermelding van de bron.

© Agriterra
Arnhem, november 2015

Vietnamese televisieploeg onder de indruk



De Vietnamese televisieploeg op bezoek bij Kwekerij De Zuidplas in Moerkapelle.

**FARMERS
FIGHTING
POVERTY**

FrieslandCampina en Agriterra zetten samenwerking voort

Sinds 2012 werken FrieslandCampina en Agriterra officieel samen om via het Dairy Development Programme (DDP) lokale melkveehouders en hun organisaties in Azië en Afrika te ondersteunen door het delen van praktijkkennis en ervaring. Daarmee brengen ze de zuivelproductie kwalitatief en kwantitatief op een hoger niveau, halen boeren een beter inkomen uit hun bedrijf en dragen ze bij aan een leefbaar en economisch sterk platteland. Ook helpt het om jongeren te interesseren voor het agrarisch ondernemerschap door het economisch toekomstperspectief te verbeteren en daarmee in te spelen op de wereldwijd snel toenemende gemiddelde leeftijd van boeren.

De afgelopen jaren heeft de samenwerking al tot mooie resultaten geleid:

- Met het Farmer2Farmer programma zijn tot nu toe direct en indirect meer dan 20.000 kleine boeren en hun coöperaties in Azië bereikt.
- Via Agriterra adviesopdrachten zijn zo'n 70.000 kleine boeren bereikt in o.a. Kenia, Indonesië, Maleisië, Vietnam, Thailand, Uganda, Ethiopië, Tanzania en Nepal.
- In Kenia heeft de coöperatie Mukurweini Dairy een zuivelfabriek gebouwd met de kennis van FrieslandCampina en begeleiding door Agriterra. Ook heeft

de coöperatie Meru Central Dairy haar omzet verdrievoudigd en heeft de coöperatie Kiambaa Dairy de bouw van een pasteuriseerlijn in voorbereiding.

- Er is expertise ingezet door in totaal 64 verschillende medewerkers en leden-melkveehouders van FrieslandCampina door middel van 54 gezamenlijke adviesopdrachten.

“Mede door het bundelen van onze krachten, zien we een positieve ontwikkeling van de lokale zuivelsector, vooral als het gaat om kwaliteit en productiviteit. Door middel van het Farmer2Farmer programma en de



Agriterra Agripool delen medewerkers en leden-melkveehouders van FrieslandCampina kennis met boeren en coöperaties in Azië en Afrika en dat helpt hen echt vooruit,” aldus Roelof Joosten. “Alle reden om vandaag vol energie te tekenen voor een nieuwe periode van samenwerking”.

“De doelen van Agriterra passen perfect bij het Dairy Development Programma van FrieslandCampina dat zich richt op het versterken van de positie van melkveeouders in Azië en Afrika. Door samen te werken in dit MVO-partnership versterken we elkaars activiteiten, de productiviteit en kwaliteit van de zuivel, maar ook de organisatiegraad van melkveeouders en toegang tot de markt”, aldus Albert Jan Maat.

VOORWOORD

Kleine verhalen, grote daden

Mensen met hetzelfde vak bij elkaar brengen, een organisatie of coöperatie vormen om op te komen voor een gezamenlijk belang. Het klinkt eenvoudig. In ons land waren we daar anderhalve eeuw terug al mee bezig. In sommige delen van de wereld moet men er nog mee beginnen of zijn ze er net mee bezig. Het gevoel van urgentie, dat is de start. Daar kun je mensen elders mee helpen.

Het is een van de activiteiten waar Agriterra al jarenlang veel energie en ervaring in stopt. Jaarlijks reizen tientallen Nederlandse boeren en tuinders, mannen en vrouwen, met een opdracht naar het buitenland om collega's en andere plattelandsbewoners daar een handje te helpen. Samenwerking met Nederlandse coöperaties en bedrijven in de agribusiness maken die beweging krachtiger. Dat is ook de uitdaging die Agriterra de komende jaren centraal stelt.

Natuurlijk is de uitwisseling van kennis en ervaring een wederzijdse aangelegenheid; mensen uit die landen komen ook hier kijken hoe we het doen. De Agriterra-praktijk laat zien dat samen anderen vooruithelpen geen mission impossible is. Door onze gezamenlijke inzet wordt het mogelijk om ook voor kleine boeren bijvoorbeeld pootgoed en zaaizaden beschikbaar te krijgen. De Bill & Melinda Gates Foundation is daarvoor de nieuwe partner van Agriterra. Om zo land- en tuinbouw in die landen toekomst te geven.

Ook elders gaat het erom de goede samenwerkingspartners te treffen, gedreven mensen die het platteland vooruit willen helpen en ook hun nek uit durven te steken. Zoals met de Zuid-Afrikaanse landbouworganisaties, die samen met ons en andere collega's uit dat land de Agriterra-aanpak helpen uitrollen.

Met nieuwe lokale en regionale initiatieven en samenwerkingsvormen valt veel te bereiken. Vergelijk het met een vliegwiel, dat beter gaat draaien als de energie goed wordt gericht. Door ter plaatse advies te geven zoals bijvoorbeeld met adviseurs van regionale Rabobanken wordt een belangrijk element toegevoegd. Denk aan nieuwe mogelijkheden voor financiering, waardoor boeren of groepen boeren (en boerinnen!) toegang krijgen tot de markt en deel kunnen nemen aan het kleinschalige economische verkeer.

Agriterra is niet van de 'grote verhalen' maar probeert in de relatie van boer tot boer, van coöperatie tot coöperatie met kleine verhalen tot grote daden te komen. Het werkt. Daar zijn we trots op.

Albert Jan Maat,
voorzitter Agriterra en LTO Nederland



Vab adviseurs aan de slag voor Agriterra

De Vereniging van Agrarische Bedrijfsadviseurs (Vab) en Agriterra hebben tijdens een bijeenkomst in Tiel een samenwerkingsovereenkomst getekend. De bijeenkomst stond in het teken van internationale kennisuitwisseling in de agribusiness. De leden van Vab zijn ervaren kwaliteitsadviseurs die in Nederland ondernemers in de

land- en tuinbouw ondersteunen. Zij begeleiden hen bij strategische beslissingen en optimalisatie van de bedrijfsvoering.

De vab zal vacatures voor adviesopdrachten van Agriterra via haar website communiceren naar de leden en indien gewenst een rol spelen in de werving en voorselectie.

van kennis Nederlandse boeren

In juni bezocht een televisieploeg uit Vietnam ons land om vier documentaires op te nemen over tuinbouw, varkenshouderij, melkveehouderij en diergezondheid en -welzijn.

De Vietnamese teamleidster Mai Phuong Nguyen legt uit waarom ze specifiek voor Nederland kozen: “De documentaires die wij maken voor ons landbouwkanaal VTC16 zijn bedoeld om boeren in Vietnam kennis te laten maken met andere landbouwmodellen en -onderwerpen, zodat ze nieuwe kennis opdoen en bijleren. Ons ministerie van landbouw vindt Nederland één van de landen die het hoogste niveau heeft qua landbouwontwikkeling. We hebben Nederland in vijf jaar al drie keer bezocht. Dat zegt wel wat.”

Vergroten zichtbaarheid

De organisatie van het gehele bezoek was in handen van Agriterra. De televisieploeg had in december 2014 een reportage gemaakt van een training van Agriterra bij de Nationale Vietnamese landbouworga-

nisatie (VNFU) over belangenbehartiging en kwam toen in contact met Luc Groot, de bedrijfsadviseur voor Vietnam.

Hij vertelt: “Agriterra is trots op haar Nederlandse ondernemende coöperatieve agrarische achterban. Met behulp van experts uit de agrarische sector laten we in opkomende economieën onze kennis en kunde zien. Dit keer kon dat in Nederland. Dat is goed voor de uitstraling van Agriterra. Agriterra timmert flink aan de weg in Vietnam. De documentaires worden in heel Vietnam uitgezonden. Door hieraan mee te werken, wordt het bereik van ons werk en ook onze zichtbaarheid en die van de Nederlandse agrarische sector groter. Daarmee kunnen we nieuwe partners aan ons verbinden en meer resultaten halen.”

Liefde voor het vak

Nguyen laat weten dat de televisieploeg erg onder de indruk is van de kennis van de individuele boeren. Ze weten niet alleen alles over hun boerenpak, maar ook veel over beleid, management van hun bedrijf, en gezondheid van hun dieren of planten. Daarnaast is de structuur heel duidelijk en overzichtelijk. Overal is over nagedacht. “Wat opvalt, is de samenwerking tussen boeren, verwerkende of aanleverende bedrijven, hun belangenorganisaties en de overheid. Daarnaast is bij de boeren de

liefde voor hun vak heel duidelijk zichtbaar in de verhalen. Dat is in Vietnam bij boeren niet altijd het geval.”

Volop medewerking

Een mooi moment was het binnenstappen van de Vietnamese tv-ploeg bij de bloemenveiling in Aalsmeer. Ze zijn in Vietnam dol op bloemen en reageerden dus erg enthousiast. Ook alle andere bezoeken van de Vietnamese filmploeg verliepen goed en Groot is daar trots op. “Het is heel mooi om te zien dat veel bedrijven en boeren bereid waren om mee te werken. Alle verhalen waren positief en daardoor liepen de interviews ook automatisch goed. Het zegt veel over de openheid van onze sector.”

Bekijk de Vietnamese documentaires via de volgende QR Codes:



Tuinbouw

<http://bit.ly/1Jr8zXu>

Varkenshouderij

<http://bit.ly/1NPR4bC>

Wat voor vlees hebben ze in de kuip in Oeganda?

Harm Folkers is een van de medewerkers van ABN AMRO die voor Agriterra op adviesreis ging. Samen met Derk Oorburg (VION Food Nederland) reisde hij af naar Oeganda om te onderzoeken of de Uganda Meat Producers Cooperative Union (UMPCU) in het klantenpakket van Agriterra past.

UMPCU wil namelijk flink groeien en had daarvoor een ambitieus investeringsplan opgesteld. Oorburg en Folkers spraken zo veel mogelijk verschillende mensen om zo de haalbaarheid van het plan te toetsten. Ze zaten aan tafel met het bestuur van de unie, de afnemers van vlees, slachterijen, leveranciers en natuurlijk de leden van de unie: de boeren.

Verschil realiteit en ambitie

Na een uitgebreide doorlichting concludeerde Folkers dat een samenwerking tussen Agriterra en UMPCU op dit moment nog te vroeg is. "Tussen ambitie en realiteit zit

te veel verschil. De unie staat aan het begin, de plannen zijn nog niet haalbaar. De opschaling die de unie voor ogen heeft, is nog een stap te ver."

De unie kampt met een aantal problemen, waaronder een gebrek aan werkkapitaal. De unie heeft niet voldoende geld om vlees van haar leden op te kopen en gelijk een goede prijs te geven. Daarom verkopen leden hun vlees vaak via lokale verkopers, zij betalen wel direct.

Daarnaast verkopen de Oegandese boeren hun dieren niet graag. Vlees geeft status, dit verkoopt iemand alleen als hij in de problemen zit. Wanneer een boer regelmatig zijn

dieren verkoopt, denkt zijn omgeving dat er iets mis is met hem. Een constante levering van vlees aan de unie is er hierdoor niet.

Ook heeft de UMPCU momenteel beperkte afzetkanalen. De unie is financieel afhankelijk van de steun van Noorse ontwikkelingsorganisaties. Het ontbreekt de UMPCU aan commerciële kracht, waardoor ze haar ambitieuze plannen niet waar kan maken.

Herzien samenwerking

Dit alles betekent echter niet dat er helemaal geen samenwerking mogelijk is. Volgens Folkers staat de jonge organisatie nog in de kin-

derschoenen. Wanneer de unie verder groeit, kan zij meer financiële daadkracht ontwikkelen, meer afzetkanalen vinden en haar leden beter aan zich binden. Agriterra kan ondersteunen bij het opzetten van een voorlichtingsdienst en ook bij capaciteitsverbetering voor het management van UMPCU.

De Oegandese unie moet de komende tijd laten zien dat zij haar ambities waar kan maken en de omstandigheden verbeteren. UMPCU zal een herzien plan moeten opstellen, waarin Agriterra een andere rol op zich neemt. Deze vervolgstappen bepalen de toekomst van de samenwerking.



Oegandese boeren verkopen hun dieren niet graag. Vlees geeft status.

Commissie Internationale Samenwerking LTO Noord – thuisbasis voor agripoolers

LTO Noord is een van de dragende organisaties van Agriterra. Al sinds jaar en dag heeft LTO Noord een Commissie Internationale Samenwerking die zich specifiek bezighoudt met de positie van collega boeren en tuinders in ontwikkelingslanden.

Cees van Rij is als adviseur vanuit Agriterra betrokken bij de commissie. Daarnaast is LTO Noord via LTO Nederland vertegenwoordigd in het bestuur van Agriterra (momenteel in de persoon van Annette van Velde) en heeft commissielid Willemien Koning zitting in de nieuwe adviesraad van Agriterra. Er is dus veel contact en afstemming tussen beide organisaties en dat is belangrijk.

Agripoolexperts

Wellicht de meest concrete schakel tussen LTO Noord en Agriterra zijn de agripoolexperts. Zij weten als geen ander de kennis en inzichten van LTO Noord-leden en medewerkers te verbinden aan de uitdagingen waar hun collega's in Afrika, Azië en Latijns-Amerika voor staan. Meer dan

130 LTO-leden en medewerkers staan geregistreerd in de agripooldatabase en velen van hen hebben de afgelopen jaren al een of meerdere adviesopdrachten voor Agriterra-klanten uitgevoerd. Zij zijn de oren en ogen van LTO Noord en Agriterra in het veld en komen terug met indrukken en ervaringen waar de commissie mee verder kan. Ook de meeste leden van de Commissie Internationale Samenwerking van LTO Noord hebben agripoolervaring.

Zo is Ton Spijkerman betrokken bij de opzet van een producentenorganisatie van biologische melkveehouders in Bolivia. Henny Roelofsen heeft als agripooler van het eerste uur al vele Agriterra-delegaties uit alle windstreken mogen ontvangen op zijn akkerbouwbedrijf in Schaarsbergen.

Netwerken is belangrijk

Klaas Johan Osinga heeft ook al diverse adviesopdrachten uitgevoerd en is daarnaast een belangrijke spil en ambassadeur voor Agriterra in allerhande bijeenkomsten en beleidsdiscussies in Brussel en ver daarbuiten. Er is continu

afstemming en contact over beleidszaken, bijvoorbeeld rond Europees landbouwbeleid, de klimaatop in Parijs, etc.

Cees van Rij is van mening dat deze rol van netwerker en ambassadeur op beleidsniveau meer dan ooit van groot belang is om de aangescherpte

koers en ambities van Agriterra te kunnen realiseren. "Daarmee wordt het gemeenschappelijke belang dat LTO Noord en Agriterra delen nog duidelijker, namelijk een sterke positie van georganiseerde boeren en tuinders overal ter wereld", aldus Van Rij. De LTO Noord-commissie bekijkt momenteel kritisch de invulling van haar taken om ook in een veranderende context voor zowel LTO Noord als Agriterra een relevante rol te kunnen blijven spelen.

Thuisbasis

Het boeiende debat over voedselzekerheid en landbouwbeleid in Woudenberg is een mooi voorbeeld van hoe de commissie wil aanzetten tot debat met en voor leden. De commissie gaat de uitdaging aan. "We willen een thuisbasis zijn voor alle LTO Noord-agripoolers die voor Agriterra op pad zijn geweest", aldus Osinga. Hij nodigt deze agripoolers ook uit om voorafgaand aan de Relatiedag van Agriterra op 16 december met elkaar af te spreken om ervaringen te delen.



De Commissie Internationale Samenwerking organiseerde in juni een debat over voedselzekerheid en landbouwbeleid met onder andere Marcel Beukeboom, Siem Jan Schenk en Gerda Verburg.

Foto: Hans Dijkstra

Agriterra ondersteunt boeren via crowdfundingplatform

Agriterra heeft in samenwerking met ABN AMRO op woensdag 4 november een crowdfundingplatform gelanceerd. Donateurs kunnen vier projecten van boeren en agrarische coöperaties in Azië, Afrika en Zuid-Amerika ondersteunen.



De medewerkers van ABN AMRO vinden het belangrijk een bijdrage te leveren aan een betere levensstandaard voor boeren in ontwikkelingslanden. Van links naar rechts: Fons Simons, Jan Dam, Kees Blokland, Harm Folkers, Raymond Wortelboer, Wilbert Hilkens.

Samenwerking ABN AMRO

In 2014 startte Ariterra een partnerschap met ABN AMRO. Vele ABN AMRO-medewerkers hebben inmiddels tijdens adviesreizen hun kennis ingezet voor klanten van Ariterra en kwamen enthousiast terug. Pierre Berntsen, directeur Agrarische Bedrijven bij ABN AMRO, voerde een adviesopdracht uit in Indonesië en vertelt: "Het is echt een cadeau om op reis te mogen en je expertise te verspreiden. We adviseren coöperaties over hoe ze lokaal een financiering aan kunnen trekken en assisteren bij het verbeteren van hun processen. Je hebt echt het gevoel dat je met iets zinnigs bezig bent." Een aantal werknemers van ABN AMRO kwam vervolgens op het idee om meer projecten van Ariterra te ondersteunen. Dat vormde de basis voor het crowdfundingplatform.

Waarom crowdfunding?

Agriterra biedt vooral kennis en advies, maar nauwelijks direct geld aan landbouwcoöperaties en -organisaties. Echter, soms kan een coöperatie met een goed bedrijfsplan geen financiering vinden tegen redelijke leningsvoorwaarden. Ook kleine coöperaties en vrouwen hebben vaak geen toegang tot kapitaal.

Daarom heeft Ariterra – in samenwerking met ABN AMRO – een crowdfundingplatform opgezet voor donaties. Het geld dat via crowdfunding wordt opgehaald, wordt samengevoegd met geld dat de coöperaties zelf opbrengen. Het gaat dus om een (deel)investering. Niet met het doel rendement voor de investeerder te

behalen, maar wel om ontwikkelingsdividend te creëren. Wilbert Hilkens van ABN AMRO: "Dit is het eerste crowdfundingplatform in Nederland dat zich richt op de ondersteuning van boeren in ontwikkelingslanden."

Indonesië, Peru en Ethiopië

Bij de vier projecten waar investeer-

ders aan kunnen doneren, zitten twee koffieprojecten uit Indonesië. De ene koffiëcoöperatie heeft een overkapping nodig om de koffie te kunnen drogen en de andere coöperatie wenst werkkapitaal om de koffiëboeren een eerlijke prijs te kunnen garanderen. In Peru willen de alpacaboeren microreservoirs aanleggen voor de opslag van water en irrigatie van graslanden, waarmee hun inkomsten verdubbelen. Het laatste project loopt in Ethiopië: een coöperatie van melkveehouders wil een koelwagen aanschaffen om de melk van haar leden te vervoeren en in een groter gebied af te kunnen zetten. Donaties kunnen uiterlijk tot 31 januari 2016 worden gedaan.

Doneren via crowdfunding.agriterra.org

Wilt u ook boeren en hun organisaties in ontwikkelingslanden steunen, maar twijfelt u er soms aan of het geld wel op de goede plek terecht komt? Doneer dan via crowdfunding.agriterra.org aan een van de projecten van Ariterra. Door uw donatie draagt u bij aan een betere levensstandaard voor boeren en een sterkere agrarische sector in ontwikkelingslanden.

Rwandese aardappelknol snakt naar kalk

Jaloers op de Rwandese grond is ze, ondanks de hoge zuurgraad. Jeanet Dekker, lid van PR commissie LTO afdeling Hoeksche Waard en gewend aan de zware Zuid-Hollandse klei, hielp in maart 2015 mee om aardappels te poten in de heuvels van Rwanda.

"De knop moet om! Als de bemesting beetje bij beetje wordt toegediend, is de grond prima om aardappels te telen", zegt Jeanet Dekker. Een hogere opbrengst en meer marktgericht werken is wat de Rwandese regering van haar boeren verlangt.

Stapje voor stapje

In maart 2015 ging Jeanet samen met vijf andere Nederlandse 'aardappel-deskundigen' naar de noordelijke provincie van Rwanda, een echte aardappelstreek. Ze bezochten de districten Musanza en Burera, een heuvelachtig gebied waar landbouw bedreven wordt op kleine akkers. In de districten is FECOPORWA actief,

een federatie van coöperaties van aardappelboeren. De opdracht voor Jeanet Dekker en haar collega's was om deze coöperaties te adviseren en in hun ontwikkeling te ondersteunen.

Jeanet ervoer de vriendelijke Rwandenzen als hardwerkende mensen. Maar het is haar wel duidelijk geworden dat er nog heel veel moet gebeuren, stapje voor stapje. "Er is nog geen verdienmodel binnen de coöperaties en men is niet georganiseerd op de markt. Ook de kwaliteit van de aardappelen laat nog te wensen over. Er zijn in Rwanda hoger opgeleide mensen en werkers in de praktijk; de laag ertussen ontbreekt om alles in goede banen te leiden." Het viel Jeanet op dat er veel internationale organisaties in het gebied actief zijn, allen met hun eigen belangen, variërend van universiteit tot kunstmestfabriek. "En ze weten elkaar niet te vinden, werken allemaal langs elkaar heen. Echt zonde!" aldus Jeanet.

Bemestingsproeven

Zelf was ze trots om op het land van een enthousiaste teler drie bemestingsproeven neer te kunnen leg-



Jeanet Dekker bezoekt in Rwanda een federatie van coöperaties van aardappelboeren en adviseerde hen over de bemesting.

gen. Jeanet: "Iemand heeft decennia geleden verteld dat alle bemesting in het begin van de groeicyclus moet worden gegeven. Wij legden uit dat door de hoge zuurgraad de grond niet in staat is om stikstof te binden; stikstof spoelt uit met een flinke

regenbui. De bemesting moet dus geleidelijk in de tijd worden toegediend. Op de momenten dat de plant het nodig heeft."

Drie proefveldjes van 100 vierkante meter werden gepoot. Wat de oogstresultaten hiervan zijn, weet

Jeanet nog niet, maar het project krijgt een vervolg. In december van dit jaar volgt een adviesopdracht om de resultaten te bekijken en om boerencoöperaties te organiseren rondom de levering van aardappelen aan de chipsfabriek.

Een stevige basis in Ethiopië

Agriterra is goed vertegenwoordigd in Ethiopië, een land waarvan 85 procent van de bevolking in de landbouwsector werkt. Samen met ontwikkelingsorganisatie SNV voert Ariterra sinds 2012 het Cooperatives for Change-programma uit om de inkomens en productiviteit van 42.000 boeren te verbeteren. Ariterra's activiteiten zijn succesvol. Daarom gaat Ariterra in Ethiopië de komende jaren nog meer coöperaties en boeren trainen.



Desiree Oude Groeniger (tweede van links) op bezoek bij een coöperatie in Noord-West Ethiopië.

Desiree Oude Groeniger (oud FrieslandCampina) werkt sinds juni dit jaar als bedrijfsadviseur Ethiopië voor Ariterra. "Mijn taak is adviesvragen uit Ethiopië te vertalen naar de Nederlandse context en in Nederland een netwerk op te bouwen. Ik ondersteun het Ethiopische Ariterra-team."

Resultaat zien

Oude Groeniger legt uit hoe het allemaal werkt. "In Ethiopië hebben wij 23 unies als klant. Via die unies bereiken we meer dan 750.000 boeren. We maken actieplannen die unies ondersteunen bij het realiseren van hun bedrijfsambities en verdere professionalisering. Doel is een bankabel plan, waarmee men financiering bij een bank kan aanvragen. Tijdens de periode dat we aan de verbetering van een product en organisatie werken, geven we trainingen over financieel management, werken we aan de opbouw van eigen vermogen of verbeteren we de verhoudingen tussen de leden, het bestuur en de werkorganisatie van de coöperatie."

Het mooie aan dit werk vindt Oude Groeniger dat je resultaat ziet. "De impact van Ariterra moet wel zichtbaar zijn. Na drie jaar bepalen we of we doorgaan of dat we kunnen afbouwen. Dat laatste is natuurlijk het beste, want dat bete-

kent dat een unie de organisatie, marketing en financiën op orde heeft en op eigen kracht verder kan. Het hangt sterk af van de capaciteit van de werknemers of een unie stappen kan maken. Mensen met een goede opleiding zijn vaak snel weer weg, omdat ze ergens anders meer betaald krijgen. Dit is een uitdaging voor de toekomst."

Ze is zelf positief over die toekomst. Er is een enorme potentie. "De bevolking in Ethiopië groeit heel hard. Ze kunnen niet met zijn allen leven van de landbouw. Maar de productie van de landbouw kan meer dan verdubbeld worden. Ariterra brengt het transformatieproces op gang en professionaliseert de boerenorganisaties."

Nederlandse bedrijfsleven

Oude Groeniger meent dat Ariterra in Ethiopië de weg vrij kan maken voor het Nederlandse bedrijfsleven. "Meerdere bedrijven benaderen ons, bijvoorbeeld Bavaria. Zij hebben grondstoffen nodig en wij hebben de contacten en kennis van de keten en georganiseerde boeren." Ariterra is de schakel tussen de Nederlandse bedrijven en de boeren ter plekke. In Ethiopië zitten zeven bedrijfsadviseurs en zij kennen de taal, het vakgebied en de cultuur in finesse. Dit is een van de grootste toegevoegde waarden van Ariterra.

Boerenbusiness in China

Agriterra is al sinds 2009 actief in China. "Wat heeft Ariterra daar eigenlijk te zoeken? China is toch een economische wereldmacht?" Deze vraag leeft bij veel Nederlanders. Er zijn in China echter grote verschillen tussen arm en rijk. Op het platteland heerst nog veel extreme armoede: ruim 156 miljoen mensen leven van minder dan \$ 1,90 per dag.

Voor Ariterra liggen hier grote uitdagingen. Er zijn in China veel boeren die de markt op willen en de vraag naar (veilige) landbouwproducten in China neemt enorm toe. Daarbij stimuleert de overheid om coöperaties op te richten. Deze ontstaan naar westers model, maar er is nog weinig kennis ter plaatse beschikbaar.

Ook heeft het Nederlandse bedrijfsleven grote interesse in de consumentenmarkt van China. Met een vestiging ter plekke kan Ariterra hen beter ondersteunen bij het aansluiten bij lokale producentenorganisaties en coöperaties.

Agriterra werkt momenteel met één federatie en drie associaties in Yunnan in het zuiden van China. In Sichuan komen daar binnenkort twee federaties bij. De verscheidenheid aan producten is groot; van bamboe, rijst, aardappels tot kippen en varkens.

Lokale bedrijfsadviseur

In Kunming heeft Ariterra in augustus 2015 haar eerste lokale bedrijfsadviseur gestationeerd: Li Wenmin.

Zij verzorgt de communicatie tussen Ariterra en de klanten. Ze bereidt workshops voor, overbrugt de culturele verschillen en doet het nodige vertaalwerk. Na iedere training houdt ze zich bezig met de follow-up.

Li was al bekend met Ariterra. Ze nam deel aan een training financieel management en volgde workshops over strategie en marketing. Ook bezocht ze Nederland enkele keren, waar ze de laatste week van oktober was voor een teambespreking met haar Azië-collega's en om een training te volgen.

Agriterra wil graag haar activiteiten in China uitbreiden en Li helpt mee om potentiële partners te ontdekken. Vanuit Nederland krijgt ze ondersteuning van Gabriëla Versteeg (consultant & China expert), Caroline Cheng (vertaalster) en Jan Heemskerk (bedrijfsadviseur Ariterra). Belangrijk in China is om de juiste wegen te bewandelen en de overheid goed bij de activiteiten te betrekken. Heemskerk: "We hebben ondertussen een goed netwerk opgebouwd bij de provinciale overheden. De coöperaties

hebben met name behoefte aan meer kennis over coöperatief management, financieel beheer en marketing van agriproducten."

Onbekend terrein

Agriterra traint de boeren en legt uit wat een coöperatie is en hoe het werkt. Coöperaties bestaan pas sinds 2007 in China, dus zijn voor veel boeren onbekend terrein. Het aansluiten bij een coöperatie is veelal een grote stap voor hen. Moeilijk is daarbij dat boeren in China vaak laag opgeleid zijn. Li probeert de trainingen daarop aan te passen en de 'taal van de boe-

ren' te spreken. Ze voelt de boeren en hun problemen goed aan, omdat ze zelf opgroeide op de boerderij. Ze vertelt: "Ik probeer de boeren ervan te overtuigen dat het voor hen beter is om zich aan te sluiten bij een coöperatie. Dat kost meestal even tijd, maar uiteindelijk zien ze de voordelen. Ik laat ze weten dat je veel sterker bent als je samenwerkt. Als je je krachten bundelt en elkaar vertrouwt, dan kun je verder komen."

De toekomst

Li verwacht dat in China de boerenbedrijven in China groter zul-

len worden. Nu zijn er vooral veel kleine boeren, maar de overheid stimuleert schaalvergroting en boeren kunnen land van elkaar overnemen, zodat ze hun bedrijf kunnen uitbreiden.

Ook denkt ze dat machines belangrijker worden en dat het produceren van biologisch voedsel een grotere rol zal spelen. Zelf hoopt ze dat in de toekomst coöperaties zich nog meer ontwikkelen en ook onderling meer gaan samenwerken. Ariterra kan bij dit laatste volgens Li veel steun en kennis bieden.



Li Wenmin geeft trainingen over financieel management aan de Chinese boeren.

Officieel geregistreerd

Op 29 oktober werd in Golden Tulip in Addis Abeba gevierd dat Agriterra officieel geregistreerd is als agri-agency in Ethiopië. Ruim 80 genodigden waren hierbij aanwezig.

De ceremonie werd geopend door Usman Surur, directeur van Federal Cooperative Agency. Deze organisatie is een belangrijke partner om verandering in de coöperatieve sector te realiseren. De registratie is een vereiste

van de overheid. Hiermee kan Agriterra inschrijven op projecten en zelfstandige contractpartij zijn.

Directeur van Agriterra, Kees Blokland, was content met de officiële registratie. "Dit markeert een nieuwe fase en is een enorme drijfveer voor Agriterra om door te gaan met wat we nu al doen: coöperaties professionaliseren en transformeren. Dit alles ten behoeve van de Ethiopische boeren."

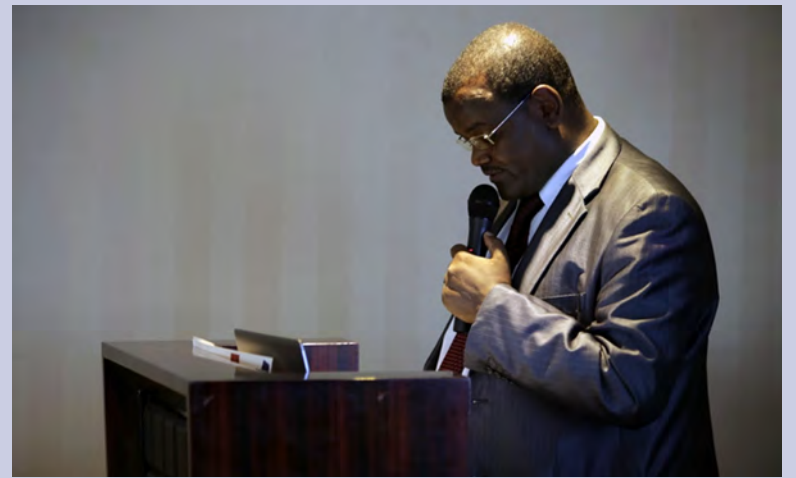


Welkomstwoord door Usman Surur, directeur van Federal Cooperative Agency.

← De officiële registratieverklaring.

Het lokale Ethiopië-team. →

▼ Directeur Kees Blokland sprak de genodigden toe tijdens de ceremonie.



Nieuwe meelfabriek Raya Wakena geopend

Ethiopiërs consumeren in toenemende mate brood, gebak en pasta. Allemaal producten waar meel voor nodig is. Om waarde toe te voegen en een groeiemarkt te bedienen, startte Raya Wakena, gedeeltelijk met eigen kapitaal, een meelfabriek. Deze is in november 2015 geopend.

Boeren hebben ledencertificaten gekocht en gaan nu delen in de opbrengst. Daarnaast zorgt de fabriek voor een gegarandeerde afzet voor de boer. Het opzetten van een fabriek betekent werk op alle fronten. Van verwerking tot verhoging van de productiviteit, van trainen van de maalmolentechnici tot de marketing van de meel richting de consument. Het hele proces van business-

planning en het mobiliseren van geld tot de bouw heeft ongeveer tweeënhalf jaar geduurd. Manager Mohammed Youssuf van de unie Raya Wakena was te spreken over de haalbaarheidsstudie van Agriterra, het advies over de interne kapitalisatie, de technische bouw tips, de boekhoudkundige opleiding voor personeel en de marketingkennis die ze hebben opgedaan.

Manager Mohammed Youssuf voor de nieuwe meelfabriek.



Internationale steun voor 'Small farmers, big deal'-campagne



Gedurende drie jaar ondersteunt de Bill & Melinda Gates Foundation de Agriterra campagne 'Small farmers, big deal'. De campagne gaat over de kansen voor samenwerking tussen de Nederlandse agribusiness en de boerencoöperaties in opkomende economieën. Krachtenbundeling van kleinschalige boeren maakt hen betere partners voor bedrijven die samenwerking zoeken.

Toegang tot zaden is een van de speerpunten van de 'Small farmers, big deal'-campagne van de Bill & Melinda Gates Foundation en Agriterra.

Door de stijgende vraag naar voedsel zullen de investeringen in landbouw de komende jaren toenemen. Dit proces zal zich ook in de ontwikkelingslanden voordoen waar westerse bedrijven zich richten op kleinschalige lokale agrarische ondernemers. Dit biedt kansen voor deze ondernemers. Hierbij is het wel belangrijk dat ze samenwerken om zo een voldoende sterke partij te zijn in de onderhandelingen. Maar ook om te kunnen voldoen aan de wensen van

de westerse agrarische bedrijven die op zoek zijn naar handelspartners. Om sterke boerenorganisaties te realiseren, heeft Agriterra de 'Small farmers, big deal'-campagne ontwikkeld. Een programma dat naadloos aansluit op de doelstellingen van de Bill & Melinda Gates Foundation.

Krachten bundelen met 'Small farmers, big deal'

De achtergrond en goede reputatie van Agriterra lagen ten grondslag

aan de samenwerking met 's werelds grootste private ontwikkelingsfonds. "Agriterra is diepgeworteld in de Nederlandse land- en tuinbouw. Een sector die groot is geworden doordat boeren en tuinders hun krachten bundelden. Door kennisuitwisseling en de drang naar vernieuwing is de Nederlandse agrarische sector inmiddels een van de grootste ter wereld", licht Walter de Boef de keuze voor Agriterra toe. "De connecties en toegang tot kennis en ervaring in de sector maakt Agriterra een interessante samenwerkingspartner. Daar komt bij dat Agriterra werkt vanuit de overtuiging dat georganiseerde landbouw de motor is van de economie en een transformatie van een land in gang kan zetten. Dat is ook onze filosofie."

Kennis en ervaring

Met de campagne 'Small farmers, big deal' richten Agriterra en Bill & Melinda Gates Foundation zich gedurende de looptijd van drie jaar, elk jaar op twee thema's. Bij elk onderwerp dat aan bod komt, organiseert Agriterra onder meer een debat om het agrarisch bedrijfsleven te mobiliseren en het beleid te beïnvloeden. Om de positie van kleinschalige boeren in ontwikkelingslanden te versterken, is het belangrijk dat ze hun krachten bundelen in boerencoöperaties en organisaties. Een sterke troef van Agriterra, zelf opgericht door Nederlandse boerenorganisaties, is dat ze dankzij de inzet van agripoolers, gebruik kan maken van

kennis en ervaring uit alle niveaus vanuit de Nederlandse land- en tuinbouw.

Productie en productkwaliteit

Beschikbaarheid van goed uitgangsmateriaal is een van de thema's voor 2015. "In onze agrarische ontwikkelingsprogramma's is een van de speerpunten het verhogen van de productie en het verbeteren van de productiekwaliteit. Om dit te realiseren moeten de boeren beschikken over goed zaaizaad en plantmateriaal", legt De Boef, specialist op het gebied van zaaizaad, uit. "Nederland is wereldwijd een van de belangrijkste landen op het gebied van plantveredeling. Vrijwel alle mondiale verdelingsbedrijven hebben hun Research & Development van de groenteveredeling in Nederland gehuisvest. Dit is een enorme bron van kennis en ervaring voor boerencoöperaties in opkomende economieën. Tegelijkertijd zoeken de veredelingsbedrijven nieuwe afzetmarkten. Het is daarom ook in het belang van het Nederlands agrarisch bedrijfsleven om samen met kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en de overheid actief samen te werken met boerenorganisaties en coöperaties in opkomende economieën."

Jonge betrokken boeren

Een ander onderwerp dat de revue zal passeren, is de rol van jonge boeren. De Boef vindt het een interessant gegeven dat er in Nederland nog

steeds veel jonge mensen werkzaam zijn in de land- en tuinbouw. "Dit zijn jonge ondernemers die een toekomst zien in de agrarische sector. Jonge ondernemers zijn nodig om de landbouwontwikkeling in beweging te brengen en te houden. Dat is een thema dat zeker ook in ontwikkelingslanden aandacht vraagt."

Denktank

De stuurgroep voor promotie van de campagne en om inhoudelijke thema's te kiezen bestaat uit: Evelyn Nguleka (World Farmers' Organisation (WFO)), Peter Arts (Hendrix Genetics), Gerard Backx (HZPC), Walter de Boef (Bill & Melinda Gates Foundation), Dave Boselie (Sustainable Trade Initiative), Gé Happe (Ahold), Marije Klever (Young FrieslandCampina), Joris Lohmann (Slow Food International), Albert Jan Maat (LTO Nederland), Eric Pelleboer (NAJK), Krijn Poppe (LEI Wageningen UR), Markus Rediger (International Federation of Agricultural Journalists/IFAJ), Stijn Swinkels (Bavaria) en Kees Wantenaar (Agri-ProFocus).



„Agriterra is vanwege haar binding met de Nederlandse agrarische sector een interessante samenwerkingspartner”, zegt Walter de Boef, senior program-leider bij de Bill & Melinda Gates Foundation.



INTERNATIONAAL RECEPT

Gevulde kokosmakronen

De kokospalm is zeer veelzijdig; elk deel van de boom brengt producten voort. Een andere naam voor de palmboom is dan ook 'Levensboom'. Een van de meest bekende producten is toch wel de kokosnoot. Een kokosnoot is eigenlijk geen noot maar een steenvrucht. Het vruchtvlees van deze vrucht gebruikt men in zowel verse als gedroogde vorm voor zoete en hartige gerechten. Voor het maken van gevulde kokosmakronen heeft u de gedroogde vorm, kokosrasp, nodig.

Kokosmakronen met koffiècrèmevulling

Ingrediënten

Kokosmakroon:

250 gram suiker
250 gram kokosrasp
3 eieren
1 eidooier

koffiècrèmevulling:

120 gram boter op kamertemperatuur
220 gram poedersuiker
1 vanillestokje of enkele druppels vanillearoma
2 eetlepels sterke (oplos)koffie

Chocolade:

150 gram pure chocolade of melkchocolade

Keukenbenodigdheden

bakpapier
2 eetlepels
mixer

Bereiding

Kokosmakronen

Verwarm de oven voor op 180°C. Meng de suiker, kokosrasp, eieren en eidooier door elkaar. Maak met de twee eetlepels bollen van het beslag en leg deze op een met bakpapier beklede



Overheerlijke gevulde chocolade kokosmakronen.

bakplaat. Druk de bollen iets plat. Bak de kokosmakronen in de voorverwarmde oven in ongeveer 15-20 minuten goudbruin en gaar. Laat de koekjes afkoelen.

Vulling

Roer voor de vulling de poedersuiker door de boter totdat deze volledig is opgenomen. Mix het geheel nog circa 3 minuten op de middelste stand. Voeg hierna het merg van een vanillestokje of enkele druppels vanillearoma en de koffie toe. Meng alles goed. Strijk een dun laagje vulling op de onderkant van een koekje en druk er een ander koekje tegenaan.

Chocoladelaag

Smelt de chocolade au bain-marie. Doop de koekjes tot de helft in de chocolade en laat dit uitharden.

WIST U DAT?

... de Chimborazo eigenlijk de hoogste berg ter wereld is?

Het is maar hoe je het meet. Gemeten vanaf zeeniveau is de Mount Everest de hoogste berg ter wereld (8848 m). Anders wordt het als je meet vanaf het middelpunt van de aarde. De aarde is niet helemaal rond, maar meer een afgeplatte bol met de grootste diameter op de evenaar. Zo gemeten is de Chimborazo, een inactieve vulkaan in het Andesgebergte die vlak bij de evenaar ligt en gemeten vanaf zeeniveau 'slechts' 2580 m hoog is, ruim 2 km hoger dan de Mount Everest, die een stuk noordelijker ligt en daarmee dichterbij het middelpunt van de aarde.

... kikkererwten groente, koolhydratenbron en vleesvervanger in één zijn?

Kikkererwten zijn peulvruchten, net als doperwten en andere bonen. Rauw zijn ze giftig, eet ze dus altijd gekookt. Kikkererwten zitten vol koolhydraten en vezels en bevatten veel eiwitten, ijzer en B-vitamines. Daardoor zijn ze een goede vleesvervanger. Een van de bekendste gerechten met kikkererwten is humus, een puree van gemalen kikkererwten, sesampasta (tahini), knoflook en kruiden. Heerlijk als dip of op brood. Kikkererwten hebben natuurlijk niets met kikkers te maken. Vroeger heette de peulvrucht 'keker', van het latijnse cicer(a), wat grauwe erwt betekent. Eigenlijk heet hij dus erwtewt.

... de Filipijnen uit wel 7107 eilanden bestaan?

De twee grootste eilanden van de Filipijnen, Luzon en Mindanao, beslaan samen zo'n twee derde van de totale oppervlakte van het land en zijn samen ruim 7 maal groter dan Nederland. De Filipijnen liggen tussen China en Indonesië. Van de 7107 eilanden hebben er 3144 een naam en worden er ongeveer 1000 bewoond. De eilanden zijn zeer heuvelachtig en er zijn enkele tientallen actieve vulkanen. De Filipijnen behoren tot de grootste producenten en exporteurs van kokosnoten. Op de vruchtbare Filipijnse grond worden verder o.a. rijst, mais, suikerriet, banaan, ananas, mango en koffie verbouwd.

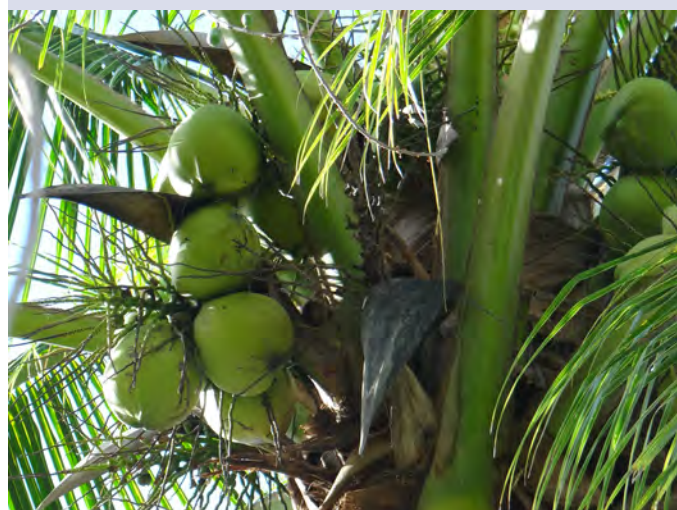
...letterlijk alles van de kokospalm wordt gebruikt?

Dat begint al bij de wortels, die dienen als bouw materiaal voor vissenvallen. Van de stam – eigenlijk een opeenstapeling van oude bladvoeten – worden o.a. palmhoutenvloeren gemaakt. De bladeren doen dienst als zeer waterdichte dakbedekking, maar zijn ook geschikt voor het vlechten van manden en hoeden. Van de nerven worden bezems gemaakt. De kern van jonge palmbomen, palmhart, is eetbaar als groente.

En dan de kokosnoot... Kokoswater, ook wel 'klappermelk', is zowel onbewerkt als verwerkt tot palmwijn of sterke drank (Arak) drinkbaar. Palmsuiker is het product van gedroogd kokoswater. Het vruchtvlees gebruikt men zowel vers als gedroogd vaak als ingrediënt voor zoete en hartige gerechten. De olie die uit de kokosnoot te winnen is, wordt vaak gebruikt in verzorgingsproducten, maar ook als bakproduct en zelfs als brandstof. Het vezelige omhulsel van de kokosnoot is bruikbaar voor het maken van matten en netten, maar wordt ook gecomposteerd tot een soort turf waar bijvoorbeeld orchideeën heel goed op groeien.

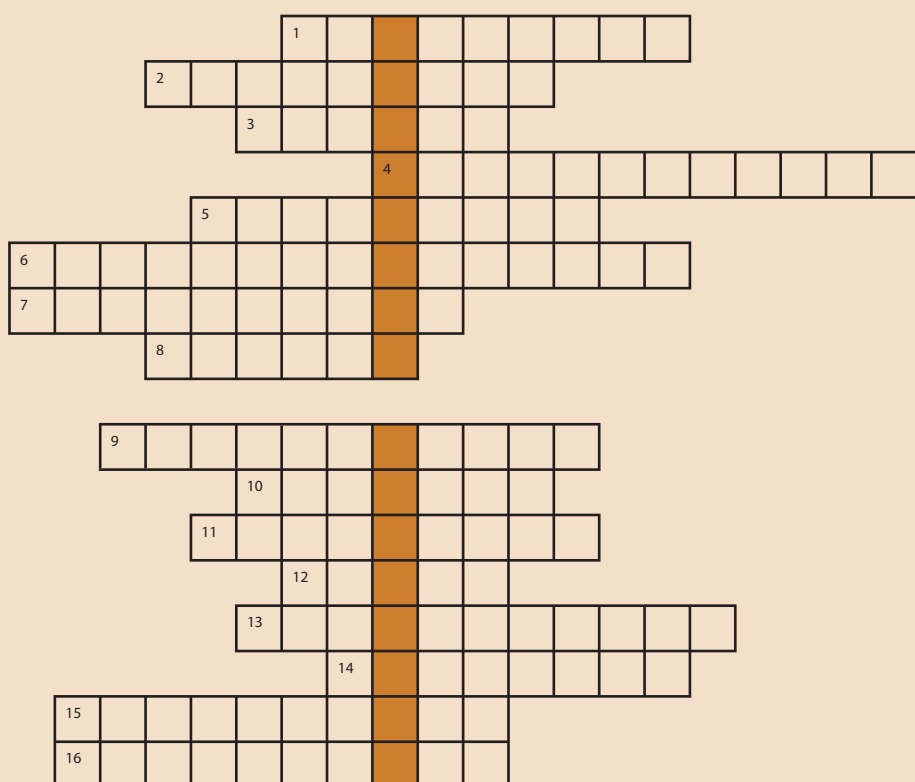
Kokospalmen groeien veelal aan de kust. De bomen verspreiden zich doordat de kokosnoten in zee vallen en soms wel honderden kilometers verder aanspoelen en ontkiemen. Daaruit groeit dan weer een nieuwe boom die na zo'n zes jaar zelf weer vruchten gaat dragen. Een kokospalm kan wel 100 jaar oud worden.

Een dier dat leeft van o.a. kokosnoten is de kokoskrab. Deze klimt in de boom, knipt de kokosnoten los, maakt met zijn scharen de vrucht open en eet het vruchtvlees.



DOE MEE EN WIN

FILIPINEPUZZEL



1. Vorm van landbouw
2. Eerlijke handel
3. Hier werd het evenement 'We feed the planet' gehouden
4. Alternatieve wijze om een project te financieren
5. De naam van de Vietnamese teamleidster
6. Pakisama realiseerde in 2014 een fonds voor ...
7. Adviseur uit de praktijk in ontwikkelingslanden
8. Provincie in China waar Agriterra actief is
9. Wordt verbouwd door de boeren van C4C
10. Ankole verbouwt deze koffie
11. Peruaanse coöperatie
12. Gebergte in Zuid-Amerika
13. Bijdragen aan een gezamenlijk resultaat
14. Directeur van Agriterra
15. Meelfabriek in Ethiopië
16. Land in Zuidoost-Azië

Filipinepuzzel

Vul de puzzel in aan de hand van de omschrijvingen ernaast. Sommige oplossingen zijn in de teksten van deze Agrimondiaal te vinden. Als alle woorden gevonden zijn, vormen de letters in de bruine balk de oplossing. Stuur deze oplossing o.v.v. naam, adres en leeftijd voor 15 december 2015 naar: Agriterra, Postbus 158, 6800 AD ARNHEM. Of mail de oplossing naar communicatie@agriterra.org. Vanaf 21 december 2015 staat de uitslag op www.agriterra.org. De winnaar ontvangt een leuke prijs.

Focussen op vooruitgang

Eind 2014 heeft Agriterra haar vierjarige programma 'Farmers Fighting Poverty' afgesloten. De balans is opgemaakt en hieruit blijkt dat er veel successen zijn geboekt. Veel experts hebben adviesopdrachten uitgevoerd en gaven trainingen. Er zijn meer nieuwe en versterkte organisaties dan ooit. Leden hebben zelf leningen ter waarde van 12,5 miljoen euro aangetrokken. Agriterra zet de ingeslagen weg voort. Met als doel om in 2020 1 miljoen georganiseerde boeren en tuinders in opkomende economieën te bereiken.



Oost-Afrika

Nieuwe fabriek versterkt de boerenpositie

Begin dit jaar werd de verwerkingsfabriek van de Oegandese koffie unie ACPCU (Ankole Coffee Producers Cooperative Union) geopend. Dankzij Agriterra kunnen de koffiebonen van de aangesloten boeren hier klaar worden gemaakt voor export. ACPCU stelde samen met Agriterra een economisch plan op, waarmee ACPU eigen vermogen op wist te bouwen uit winsten en premies. Met dit eigen vermogen zijn onderliggende coöperaties versterkt. Zo zijn bijvoorbeeld veldwerkers aangesteld. Deze gaan al fietsend langs diverse plantages om planten te controleren en telers te adviseren. De bouw van de verwerkingsfabriek startte in 2014 dankzij een lening van 1,5 miljoen Amerikaanse dollar die de unie met de steun van Agriterra heeft weten te bemachtigen. De fabriek is in eigen bezit, waardoor de inkomsten hieruit binnen de unie

blijven. De ACPCU koopt onbewerkte Robusta koffiebonen op, maakt ze schoon, sorteert en verwerkt ze. Vervolgens verkopen zij de Fairtrade- en Biologisch-gecertificeerde koffiebonen op de lokale of Europese markt. Ook groeit de export naar de Verenigde Staten en het Midden Oosten. De verwerking en verkoop van de koffiebonen blijft zoveel mogelijk in eigen streek om de werkgelegenheid te vergroten. De afgelopen jaren draaide het vooral om de fabriek. Maar er zijn nog andere aandachtspunten. Onder andere in het financieel management, de bedrijfsvoering en de communicatie is nog een slag te slaan. Ondanks de verbeterpunten laat ACPCU een sterk staaltje ondernemerschap zien. De boeren zijn nu al minder afhankelijk van de multinationals die 75% van de koffiemarkt in handen hebben.

In de nieuwe fabriek verwerkt unie ACPCU koffiebonen voor onder andere de Europese markt.



Zuidoost-Azië

Fonds voor kokosnootboeren

Mede door advies, begeleiding en training van Agriterra, is een fonds voor Filipijnse kokosnootboeren ter waarde van 1,2 miljard euro tot stand gekomen. Jaarlijks komt zo'n 50 miljoen euro terecht bij regionale kokosnootprojecten. Pakisama, een lokale organisatie met zo'n 35.000 leden, en Agriterra focussen zich op het verbeteren van de marktpositie van de boeren. Gezamenlijk willen ze een stem geven aan kleine Filipijnse boeren, vissers, vrouwen, jongeren en inheemse volkeren. Het nieuwe fonds draagt bij aan een betere positie van de kokosnootboeren. Ook zijn er trainingen opgezet om het ondernemerschap van medewerkers en boeren te verbeteren. De training van nieuwe medewerkers van Pakisama verloopt nog wat moeizaam, daardoor zijn er niet altijd voldoende bekwame mensen binnen de organisatie. Hier blijft Agriterra met Pakisama hard aan werken. Daarnaast werken beide samen

aan de werving van meer leden zodat Pakisama haar marktpositie kan verbeteren.



Lokale organisatie Pakisama traint (medewerkers en) lokale boeren op ondernemerschap.

Latijns-Amerika

De waarde van cacao verhogen

De afgelopen jaren steeg de vraag naar cacao. Om de toegevoegde waarde van haar producten te vergroten, wilde de Peruaanse cacao-coöperatie Norandino likeuren en coatings af gaan zetten. Agriterra ondersteunde hen in het realiseren van een verwerkingsinstallatie hiervoor en zette een samenwerking op met het Nederlandse Chocolademakers. Het Private Sector Financieringsprogramma, Stichting Doen en de belangrijkste klant van Norandino, Ethiquable, hebben gezamenlijk €400.000 geïnvesteerd in de verwerkingsinstallatie. De coöperatie Norandino steunt kleinschalige boeren tijdens alle stappen van het productieproces. Zo biedt Norandino leningen in natura (bijvoorbeeld kunstmest), leningen die als voorschot dienen zodat boeren kunnen oogsten en ondersteuning bij het verkrijgen van certificeringen. De coöperatie streeft naar een duurzame cacaoketen. Ze wil 100% van de koffie met biologische en Fairtrade certificaten verkopen, de organisatie versterken en respectvolle commerciële samenwerkingen realiseren binnen het internationale verkoopnetwerk. Met de bouw van de nieuwe fabriek komen deze doelen dichterbij. Er zijn al belangrijke stappen gezet, zoals het ontwerp van een



Coöperatie Norandino ondersteunt (kleinschalige) boeren tijdens (elke stap in) het productieproces.

productielijn en scholing van medewerkers in nieuwe productietechnieken. Offertes voor machines zijn aangevraagd. Zo kan Norandino aan de stijgende vraag en hoge kwaliteitseisen voor cacao's blijven voldoen.

Ethiopië

Productiviteit en inkomens vergroten

In 2012 startte Agriterra het Cooperatives for Change (C4C) programma om inkomens- en productiviteitsstijging te genereren bij 42.000 boeren. Hierbij gaat het om boeren die tarwe, kikker- en witte erwten, kidneybonen, sesam, nigerzaad en/of lijnzaad verbouwen. Door de boeren te ondersteunen bij het verhogen van de productie, heeft de rest van de bevolking toegang tot beter en meer voedsel. Het C4C-programma dat Agriterra samen met de ontwikkelingsorganisatie SNV startte, loopt door tot 2016. Agriterra en SNV ondersteunen coöperaties bij het inspelen op de markt vraag en het effectief vermarkten van hun aanbod. Het verbeteren van de bedrijfsresultaten en toegang krijgen tot andere verkoopmarkten zijn ook aandachtspunten. Het afgelopen jaar kregen 14.590 boeren toegang tot betere zaden en werden 22.528 boeren ondersteund in de vermarkting van hun producten en tekenden diverse leveringscontracten. Zo is de markt van de coöperaties vergroot en beter gestructureerd. 5.949 boeren en medewerkers namen deel aan trainingen.

Al met al heeft Agriterra met dit C4C-programma al 32.000 boeren bereikt. Omdat het C4C-programma zo'n succes is, gaat Agriterra het



Met inzet van het C4C-programma kregen > 14.500 boeren toegang tot betere zaden.

product standaardiseren en inzetten binnen meer projecten in Ethiopië. Komend jaar ligt de focus op het vermarkten van producten en het bereiken van meer boeren. Zo kan de productieafzet via de unies en het inkomen van de boeren nog verder stijgen en groeit de zelfvoorzienendheid van Ethiopië.

Agriterra slaat brug tussen Nederlandse agrisector en coöperatieboeren en -tuinders in opkomende economieën

Het economisch toekomstperspectief van minimaal 1 miljoen boeren in opkomende economieën structureel verbeteren via rendabele coöperaties en sterke sectororganisaties: dat is de ambitie van Ariterra tussen nu en 2020. José Levelink (manager bedrijfsvoering) en Cees van Rij (manager agri-advies) leiden binnen Ariterra de teams die dag in dag uit vanuit het hoofdkantoor in Arnhem en de buitenlandse vestigingen aan deze doelstelling werken. De coöperatieve aanpak staat daarbij centraal.

Boeren staan sterker door krachten te bundelen. Dit geldt niet alleen bij het in- en verkopen van producten, maar is zeker ook van belang bij het beïnvloeden van wet- en regelgeving. Ariterra ondersteunt boeren in opkomende economieën bij het versterken en verder professionaliseren van hun coöperaties en organisaties. Want economische ontwikkeling en welvaart van een land beginnen bij een sterke landbouwsector.

Het hele plaatje

Ariterra adviseert boerencoöperaties en landbouworganisaties. "Het is belangrijk dat het adviestraject en de ambitie bij elkaar aansluiten. Daarbij is de bereidheid om te veranderen essentieel", zegt Van Rij. "Bij een aanvraag kijken wij naar de organisatie in zijn geheel, zodat er straks niet alleen een fabriek staat, maar dat deze ook voorzien is van een constante, kwalitatief goede aanvoer. En dat ze weten hoe en waar ze hun producten kunnen verkopen. Wij kijken naar het hele plaatje."

Voor deze adviestrajecten schakelt Ariterra agripoolers in. "Onze adviseurs komen inmiddels uit alle schakels van de agroketen."

Vier gebieden

80% van de werkzaamheden concentreert zich in Latijns-Amerika, Ethiopië, Oost-Afrika en Azië. In deze gebieden heeft Ariterra lokale teams van bedrijfsadviseurs. Zo is er meer zicht op de voortgang van de projecten en is er betere begeleiding ter plaatse mogelijk.

Om in 2020 minimaal 1 miljoen boeren te bereiken heeft Ariterra 71 miljoen euro gebudgetteerd. 80% hiervan komt van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De rest komt van andere financiers. Maar de ambitie van de beide managers gaat verder. "Meer budget betekent heel simpel dat we meer coöperatieve boeren kunnen bereiken en dat is wat we willen", zegt Levelink. "Hierbij spelen ook de klanten zelf een belangrijke rol. Denk aan het verwerven van ledenkapitaal en het aantrekken van investeerders." De ervaring leert dat door de ondersteuning van Ariterra coöperaties steeds interessanter worden voor banken, investeerders en bedrijven.

Prestaties meten

"Het is belangrijk een vinger aan de pols te houden vanaf het moment dat het project van start is", vult Leve-



José Levelink (manager bedrijfsvoering, 5e van links op achterste rij) en Cees van Rij (manager agri-advies, 6e van rechts op achterste rij) leiden de Ariterra-teams op weg naar het bereik van 1 miljoen coöperatieboeren en -tuinders.

link aan. "Door vooraf de prestatie-indicatoren en doelen vast te stellen, maken we behaalde resultaten meetbaar." Gemiddeld werkt Ariterra 3 tot 5 jaar aan een traject. Daarna moet er een bankabele organisatie staan.

Kansen agribusiness

Samenwerken met Ariterra biedt de Nederlandse agribusiness een podium om invulling te geven aan hun MVO-beleid, maar levert ook toegang tot nieuwe afzetmarkten en handelspartners. De toenemende vraag naar voedsel en bijbehorende investeringen in de land- en tuinbouw bieden kansen voor bedrijven hier en daar. Ariterra streeft ernaar om in 2020, als volwaardige speler in de Nederlandse Topsector Agri & Food, dé autoriteit te zijn op het gebied van boerencoöperaties en landbouworganisaties in Afrika, Azië en Latijns-

Amerika. Nu al wordt steeds meer een beroep gedaan op Ariterra. "Graag zien we dat de trend doorzet, want voor economische ontwikkeling van het platteland zijn ambitieuze boeren en tuinders nodig die zich

organiseren. Er is voor alle partijen veel te winnen. Zowel voor Nederlandse bedrijven die over de grens kijken, als voor coöperaties uit en investeerders in opkomende economieën", zegt Van Rij.

COLUMN

De volgende generatie boerenorganisaties

De huidige generatie organisaties van kleine boeren moet flink veranderen om het hoofd te kunnen bieden aan de snel toenemende complexiteit van de agrarische wereld en de dynamiek van de markt.

De kernactiviteit van boerenorganisaties is samenbundeling; samenbrengen van de geluiden uit de boerenwereld, de vraag naar grondstoffen, dienstverlening, informatie en vermarkting. De volgende generatie boerenorganisaties zal hiervoor digitale oplossingen gebruiken en data worden een strategisch uitgangspunt voor innovatie.

Dit biedt de mogelijkheid om versnipperde en geografisch wijdverspreide groepen boeren op efficiënte en doeltreffende wijze bij elkaar te brengen, zodat op de grootst mogelijke schaal, zo goedkoop mogelijk en binnen de kortst mogelijke tijd kan worden gewerkt. Zo ontwikkelen boerenorganisaties zich tot stevige spelers en onderhandelingspartners.

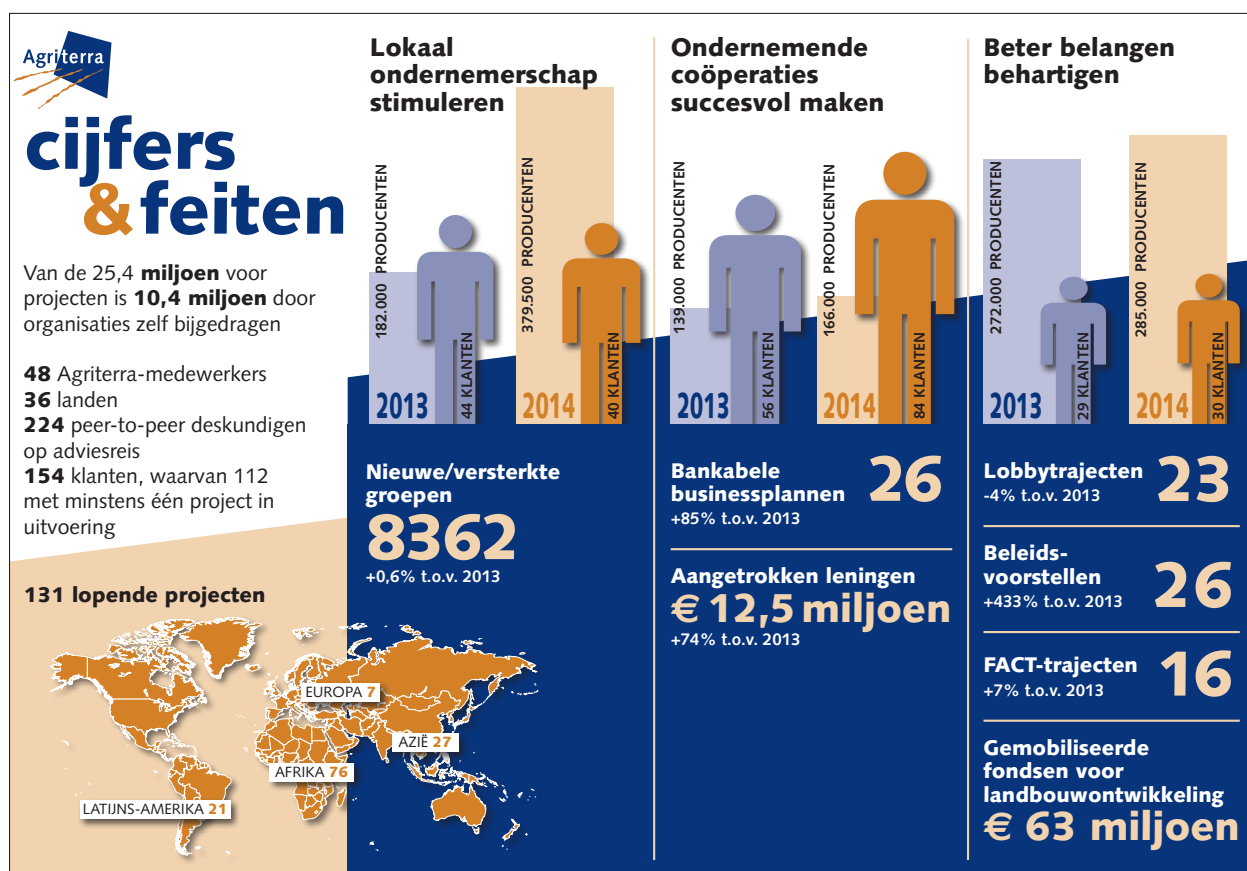
Dankzij de hefboomwerking van via ICT gegenereerde data komen bredere commerciële en planings- en ontwikkelingsdoelinden binnen het bereik van boerenorganisaties. Zo komt een aanzienlijke verbetering van de financiële duurzaamheid en onafhankelijkheid tot stand. Met deze gegevens kunnen boerenorganisaties ook hun leden in groepen indelen en doelgerichte diensten ontwikkelen en aanbieden aan deze uiteenlopende groepen.

Naar verwachting zal de volgen-

de generatie boerenorganisaties investeringen door particuliere ondernemingen in de waardeketen vergemakkelijken. De mogelijkheden voor inkomensverwerving en de toekomstige economische en sociale zekerheid van de kleine boeren worden zo vergroot.

De boerenorganisaties ontwikkelen in de toekomst dankzij ICT meer kennis, betere dienstverlening voor leden, betere analyses en daardoor kunnen ze snel op commerciële kansen inspelen. Ze begeleiden hun leden bij het opstellen van overeenkomsten en het organiseren van samenwerkingsverbanden in zowel de particuliere als publieke sector. Kortom, het draait bij de volgende generatie boerenorganisaties allemaal om data.

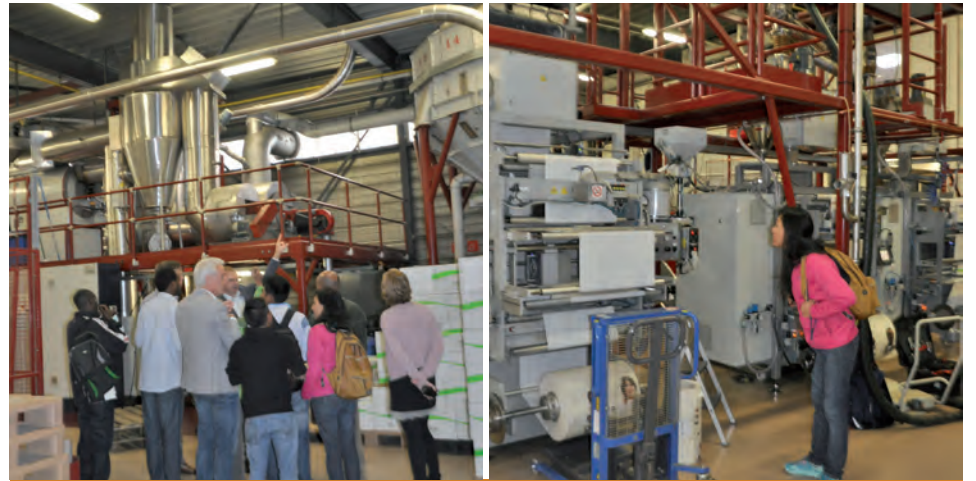
Ishmael D. Sunga,
CEO van de Southern African Confederation of Agricultural Unions (SACAU)



Bron: Jaarverslag 2014

Uitdagingen en kansen voor jonge boeren

Agriterra nodigde zeven jonge, ambitieuze landbouwers uit Bolivia, Peru, Kenia, Indonesië en Ethiopië uit naar Europa om praktische kennis uit te wisselen en ideeën te delen over agrarisch ondernemen en coöperaties. De jongeren bezochten eerst het evenement 'We Feed the Planet' in Milaan. Daar ontmoetten ze collega's en food professionals uit 120 landen en met hen discussieerden ze over de toekomst van voedsel en landbouw. Daarna reisde de groep naar Nederland om met experts uit de landbouwsector kennis uit te wisselen. Onder andere bezoeken aan COSUN, Fruitmasters, NAJK en FrieslandCampina stonden op het programma.



Bezoek aan Koffiebranderij Peeze



In de proeftuin van Koninklijke Fruitmasters Groep

Dejene Hirpa uit **Ethiopië** is manager van Becho-Woliso Farmers' Cooperative Union Ltd. Deze organisatie levert grondstoffen voor ongeveer 63.000 kleinschalige graanboeren. Dejene geeft aan dat hij veel geleerd heeft in Milaan en Nederland. "Iedereen voelt zich sterk verbonden met zijn bedrijf of coöperatie. In mijn land is dat niet zo. Daar heerst geen vertrouwen." Een ander groot verschil is dat men zich in Ethiopië niet bezighoudt met planning voor de lange termijn. Dejene wil dit bij zijn organisatie ook in gaan voeren.

Mah Yuddin woont op het Indonesische eiland **Sumatra** en verbouwt onder andere koffie. Mah werkt daarnaast voor een kleine lokale coöperatie. Daar zorgt hij ervoor dat de boeren biologisch produceren en daar ook een keurmerk voor krijgen. Hij wil zijn internationale netwerk graag uitbreiden en vraagt daarom bij ieder bedrijf het visitekaartje van de directeur. "Ik wil mijzelf ontwikkelen en nieuwe modellen ontdekken voor de productie en verkoop van Organic en Fair Trade koffie."

Biniam Aden werkt als agrarisch marketingmanager bij ADMAS in **Ethiopië**. "We hebben in Milaan boeren ontmoet uit verschillende landen. Het blijkt dat kleine boeren het vaak overal moeilijk hebben. Ze worden gedomineerd door regels en systemen, waardoor ze niet wereldwijd kunnen handelen. Hier in Nederland heb ik gezien hoe je een bedrijf moet runnen. Ik wil proberen om in Ethiopië het systeem te transformeren van traditioneel naar modern. Onze coöperatie heeft een hoge kwaliteit koffie, maar is niet gecertificeerd. Daarom is export zo moeilijk. We moeten zorgen dat we een gecertificeerd bedrijf worden."

Solomon Waribu Mutahi is een 32-jarige boer uit **Centraal-Kenia**. Hij verbouwt op zijn eigen boerderij bonen, maïs, bananen, groenten en koffie. Daarnaast produceren zijn vier koeien 10 liter melk per dag. "In Milaan heb ik vele nieuwe inzichten verworven. Vooral het gedeelte over duurzaamheid vond ik erg interessant. In Kenia verbruiken we soms meer dan nodig. Ik wil dat veranderen en meer biologisch gaan doen. Bij ons is vaak veel inefficiëntie en ook transparantie is ver te zoeken, met name op financieel gebied. Er is een gebrek aan communicatie. De boer wordt nergens van op de hoogte gehouden. Dat is in Nederland allemaal veel beter."



Op de zorgboerderij van Beldien van Everdingen, vakgroepvoorzitter schapenhouderij van de ZLTO



Genieten van Hollandse hapjes, zoals boterkoek, krakeling en stroopwafel.

Agriterra biedt jonge boeren de kans zich te ontwikkelen met trainingen en studiereizen. Investeren in jongeren is de sleutel tot een gezonde economische ontwikkeling in de landbouw.

